

### **Pomyslná společenství (2003)**

*Anderson, B.*

#### **klíčová slova:**

národ, národní identita, imaginativní společnost, sekularizace, symboly, čas

#### **obsah:**

Předkládaný článek je uveden několika myšlenkami ve smyslu ospravedlnění válek v průběhu 20. století, které nevycházely ze žádných složitých příčin. Více méně to byl opět boj režimů a snaha rozšířit své území. Tím můžeme dospět k tvrzení, že konec éry nacionalismu je v nedohlednu. Nacionalismus autor chápe jako nezdar marxismu. Přestože bychom mohli chápat národní identitu pouze jako kulturní znak, lze ji i dle historických souvislosti povýšit nad ostatní kulturní znaky.

Národnost je kulturní znak a patří každému člověku. Není to ničím vymyšlené, každý se s ní rodí. K definici národa jako společenství můžeme přidat přívlastky: pomyslné (všichni členové se nikdy nepoznají), vnějškově ohraničené (nikdy nebude 1 národ), svrchované (zárukou je svrchovaný stát), představa společenství (horizontální spřízněnost). Autor si klade otázku, jak je možné, na základě takovéto definice, že myšlenka národa zakořenila v lidech natolik, že jsou pro ní schopni obětovat i vlastní život.

Pro vysvětlení se vrací zpět do minulosti. Prvně si všimá množství symbolů v moderní kultuře, které povzbuzují myšlenku národa. Typické pro to jsou hroby a pomníky neznámých vojáků. Dále autor přichází s myšlenkou, že posílení nacionalismu způsobila sekularizace. Dříve lidé se k Bohu utíkali, aby ztišili jejich utrpení a církev byla jakýmsi prostředníkem mezi zemí a nebem. Její moc však postupně oslabovala z důvodů rozšíření představ o světě zámořskými objevy, kdysi dominantní latina byla nahrazena jinými jazyky (ani vrchnost už s ní nemluvila) a navíc monarchie se začala přičítat představám moderního politického života. Novou identitou, která může lidem dát zase dohromady je identita národní, kdy náhoda (typická pro náboženství) je vystřídána osudovostí.

Pod úpadkem rodů, jazyka a společenství se odehrála zásadní změna vnímání světa, která umožnila vznik národa. Opadl středověký křesťanský duch zastrašování. V další části si autor vybírá 4 příběhy, v nichž se snaží poukázat na některé detaily společnosti v 18., 19., a 20. století.

Důležitost zde dává odměřování homogenního prázdného času. Noviny spojují události z hlediska časové souslednosti, z čehož vyrůstají představy jedince, potažmo celé společnosti. Fikce vytváří přesvědčení o společenské anonymitě. To celé přispělo k tomu, že rychle se zvětšující množství lidí o sobě uvažovalo a k jiným se vztahovalo naprosto novým způsobem.

#### **komentář:**

Velice zajímavý článek, který mě donutil přemýšlet o tom, že národy zde nejsou od nepaměti, jak je na některých středních školách de facto tiše prezentováno. Naopak, že pojetí národa jako společenství je prakticky něco nového – moderního. Sám jsem podobně jako autor překvapen tím, jak je možné, že lidé za něco takového (co má tak krátké trvání od doby vzniku) jsou schopni obětovat vlastní život. To se snaží

v další části autor vysvětlit tím, že zde vzniká určitý druh propagandy, který kotví v hlavách lidí představy společného osudu, za který jsou všichni zodpovědní. O to víc alarmující je to, že dělení národů spočívalo prakticky pouze na základě jazykové odlišnosti (možná historických souvislostí). Kdo řekl, že tato jazyková nuance je natolik velká, aby rozdělila dříve společné obyvatele jednotného území? Proč například rozdíl v nářečích takto nerozdělil obyvatele jednotného území? V závěrečné části se snaží autor pomocí článků demonstrovat na jak chabých základech společného/podobného vnímání světa může národ fungovat. Jak je silná role beletrie a především multimedii, která pokud by byla nesprávně vedena, jsou schopna zmanipulovat celý národ.

**otázky:**

Jaká je nejvyšší identita, ke které se jedinec hlásí? Člověk?

Pokud by se multimedii zmocnil někdo nepovolaný je schopen ve své věci zmanipulovat celý národ?

**The Renaissance of Nationalism (2002)**

*Johnson, N. C.*

**klíčová slova:**

nacionalismus, budování národa, jazyk,

**obsah:**

Prosinec roku 1989 je měsícem velkých změn na mapě východní Evropy. V Československu, Rumunsku, SSSR a Německu došlo k oživení národní identity a patriotismu. Postupem času i možná z důvodu obavy před kapitalismem, ztráty bezpečnosti, geografické a sociální distance. Stát s nacionální politikou a kulturou musí ovšem fungovat jak na globální tak na lokální úrovni. Za použití masových sdělovacích prostředků byly zlomeny mnohonárodnostní státy. Důležitá byla představa jednoty bez nějakých racionálních odlišností.

Vytváření jednotného národa probíhalo dvěma způsoby: a) politikou státu b) jemnými procesy směřujícími posupně ke sjednocení národní identity. Nejdůležitější je v celém souboru prvků identifikace s národem. Tím bývá nejčastěji jazyk - povzbuzuje národní identitu, prostředek identifikace a spojení s minulostí, podpora odlišnosti národa, pomoc při řízení státu. Při počátečním šíření myšlenky nacionalismu jsou staré jazyky bariérou, po sjednocení konstruuje jazyk nový sociální prostor. Vlastní jazyk může být potvrzením nezávislosti. V nekolonizovaných zemích je důležité také přejmenování ulic, vesnic, měst a vytvoření vlastního kulturního prostoru. Spojení geografie a historie nám může dát představy o společné kulturní paměti. Někdy stačí pouze symbol – skotský kšilt, který je důležitější než politika a nemusí to být jen způsob prezentace menšin. Dnes může ovšem způsobit omezení anonymity. Dříve byla důležitá pro posilování identity vyprávění, dnes mohou být nahrazena architekturou, designem, grafity, pouličními pochody, malbami na chodnících. Národ oceňuje osoby, události, mýtické figury zpevňující identitu a vytvářejí kolektivní minulost. Připomenutí rozhodujících okamžiků se opakuje většinou v těžkých chvílích vývoje národa. Pomníky neznámým bez třídy, tenderu, rasy - to je smysl nacionalismu. Kde je sporná role osoby, je snaha vysvětlit ji ve věci národní podpory. Války nejsou koncipovány jako spory zemí, ale jako obrazy válečných ztrát a geopolitického uvažování. Připomíná naši smrt, ne obětí konfliktu. Hlasy žen jsou

v tomto ohledu systematicky utišovány, což může souviset s biologicky danou představou - reprodukce a mateřství. Děti jsou učeny ženami o národní kultuře – písně, básně.

Toto všechno slouží k delimitaci prostoru. Státní historie je nutně spojená s teritoriem. Pokud dochází v historii ke změnám, jsou většinou velmi náhlé. Tomu napomáhají multikulturní státy z hlediska jazyka, náboženství, etnika. Většinou dochází ke konfrontaci s majoritou - snaha o jednotnost vede ke sporům, která se většinou řeší bojem. Pokud dochází k linearizaci hranic, je zde velká pravděpodobnost zdroje konfliktu.

#### **komentář:**

Článek se především snaží o vykreslení základního principu pojetí národa. Opět je zde vyzdvížena role jazyka jako prostředníka pro formování jednotlivých národů. Hlavním principem nacionalismu je potlačení různorodosti, které má vést k jednotě národa bez vnímání generových, rasových, náboženských rozdílů. Zdůrazněny jsou v článku monumenty historických osobností a událostí. Ty si ovšem lze vysvětlit podle svých potřeb, o čemž jsme se mohli přesvědčit před rokem 1989 a mnohdy i po něm. Manipulací s touto historickou symbolikou dochází k tříštění pravého obrazu toho, co ve skutečnosti tyto symboly, skutky či osobnosti znamenaly a znamenají. Trochu útrpně působí pak pomníky neznámých vojáků apod., kde nejsou ani jména, ani data narození, ani fotografie a je to pouze pieta k uctění všech. Jak jednoduché a účinné pro posílení nacionalismu. Myslím, že velmi dobře to ve svém textu *Píseň Neznámého vojína* vystihuje Karel Kryl: „...*co tady civíte (mocnáři), zkoušíte vzdechnout, copak si myslíte, že jsem chtěl zdechnout...*“.

#### **otázky:**

Lze se v dnešní době identifikovat s něčím jiným tak silně jako je národ?

Nakolik je v konfliktech zdůrazněna role žen, které de facto musí snášet mužská rozhodnutí?